AKÎL (UKAYL) EL-MÜNBİCÎ

Şam'da yetişen evliyânın büyüklerinden. Derviş olmak için Ömeriyye'ye giden Ukayl el-Münbicî, orada derviş değil, mürşid oldu. Sohbetlerinde birçok âlim ve velî yetişti. Adiy bin Müsâfir bunlardandır. Ukayl hazretlerinin doğum ve vefât târihleri hakkında kesin bir bilgi yoktur. Görüştüğü âlimler ve yetiştirdiği talebelerden, onun altıncı asırda vefât ettiği anlaşılmaktadır. Ukayl el-Münbicî kırkdokuz sene ömür sürdü, Münbic'de vefât etti. Kabri meşhûr olup, ziyâret mahallidir.

Büyük âlim Ukayl'ın davranış ve konuşmaları hikmetli idi. Birgün, Şeyh Mesleme hazretlerinin talebelerinden birkaçı ile birlikte Fırat nehri kenarına geldiler. Herbiri seccadesini su üzerine serip üstüne binerek karşıya geçtiler. Ukayl el-Münbicî de seccadesini serdi. Üzerine oturmasıyla suya battı ve bir müddet sonra karşı kıyıdan çıktı. Fakat üzerinde en küçük bir yaşlık görülmedi. Talebeler, bu durumu gidip hocaları Şeyh Mesleme hazretlerine arzedince, buyurdu ki: "O, rahmet deryasına dalanlardan biridir." Bu sebeple ona Gavvâs dendi.

Ukayl el-Münbicî, şarktaki köylerden birinde iken, başka bir yere gitmek istedi. Kaldığı köyün minaresine çıktı ve halka seslenip oraya çağırdı. Halk oraya toplanınca, minarenin şerefesinden kendisini hava boşluğuna bıraktı ve derhal uçmaya başladı. Peşinden gidenler onu Münbic denilen köyde buldular. Bu sebeple de kendisine Tayyar (havada uçan) denildi.

Birgün Münbic'de bir dağ kenarında idi. Yanında da sâlih, temiz kimselerden müteşekkil bir topluluk vardı. Bunlardan biri, "Sâdık bir kul olmanın alâmeti nedir?" diye sordu. Ukayl el-Münbicî de, "Sâdık bir kul, bu dağa hareket et dese, hareket eder" buyurdu. O esnada dağ sallanmaya başladı. Yine oradakilerden biri, "Tasarruf sahibi olmanın alâmeti nedir?" diye sorunca, "Karadaki hayvanlar, denizdeki balıklar toplansınlar dese, derhal toplanırlar" buyurdu. Daha sözünü bitirmeden dağdan hayvanlar inmeğe başladı. Balıkçılar da, Fırat'ın çeşit çeşit balıkla dolduğunu haber verdiler. Onlardan biri tekrar, "Zamanın en üstünü olmanın alâmeti nedir?" diye sordu. Ukayl hazretleri buna da, "Ayağını şu kayaya vursa, pınarlar fışkırır" der demez, oradaki kayadan sular fışkırdı ve sonra tekrar eski hâline döndü. Şeyh Osman bin Merzûk şöyle anlatır: "Ukayl el-Münbicî hazretleri, Şeyh Mesleme hazretlerinin talebelerinden hâl sahibi onyedi kişi ile beraber bir mağarada oturdular. Herbiri asasını (baston) orada bir yere koydu. O esnada ba'zı kimseler gelip, bu asaları yerlerinden alıp kaldırdılar ve Ukayl el-Münbicî'nin asasını almak istediklerinde onu kaldırmaya muvaffak olamadılar. Bu durumu gören bu sâlih kişiler, hocalarının yanına dönüp durumu arz ettiklerinde, Mesleme hazretleri, "Asayı kaldıranlar bu zamandaki Allahü teâlânın velî kullarıdır. Kaldırdıkları her âsâ, sahibinin derecesi kadardı. Fakat Ukayl'ın asasını kaldıramadılar, çünkü onun derecesi çok yüksek idi" buyurdu.

Ukayl el-Münbicî, birgün sefer hazırlığını yapıp evinden çıktığında, kendisini uğurlamak için bekleyen büyük bir topluluğu ve talebelerini gördü ve "Bak senin için ayakta bekliyorlar" diye içinden geçirdi. Sonra da ağlamaya başlayarak şu meâldeki şiiri söyledi: "Sizi sevmekte ben haddimi aştım. İnandım ki, sizin sebebinizle ben merhamet olunurum. Büyükleri sevmek, seven kerîm olmasa bile, onları sevmek sebebi ile ikrama kavuşur."

Ukayl hazretleri buyurdu ki: "Ma'rifet odur ki, ona kavuşmakla Allahü teâlâ her şeyden üstün tutulur."

"Allahü teâlâdan korkmak, her işin başıdır. Fakat bu herkesde başkadır."

"Yol ikidir: Ciddiyet, sıkıntıya tahammül. Bir de haddi aşmamak ve beklemektir."

“Bir kimse kendisi için üstünlük iddia eder veya söz söylemekde ileri giderse, o ma’rifet sahibi olamaz ve Allahü teâlâyı tanıyamaz.”

“İnsanların iyi taraflarını görmeli, günahlarını araştırmamalıdır.”

“İddiacı, herşeyde kendini ileri sürer ve gösterir. Böyle kişilerden sakınmak lâzımdır.”

“Nefsinin arzu ve istekleriyle mücâdele eden kimse, Allahü teâlâya karşı irfan sahibi olur. Kalben, halktan kurtulursan, Allahü teâlâyı tevhîd etmiş olursun.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Kalâid-ül-cevâhir sh. 94

2) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 136

3) Câmi’u kerâmât-il-evliyâ cild-2, sh. 153